

undanbedja sig. *Han blef bjuden, men u-de sig.* — *U-d*, part. pass. *Han är u., att han ej kan komma*, man kan ej tillräkna honom att... — *Ursäktande*, n. 4.

URSÄKTLIG, a. 2. Som kan ursäktas. *En u. nyfikenhet. Han är u.*

URSÄLTA, v. a. 1. Utdraga sältan ur något. **URTAFLA**, f. 1. Rund skifva, som utanpå betäcker verket i ett ur, och i hvars midt visarne äro fästade, hvilka utvisa tiden, i det de flytta sig omkring tafflans yttre kant, på hvilken dagens tolf timmar äro utmärkta.

URTAGA, v. a. 3. (böjes som *Taga*) 1) *Taga* utur. *U. korken ur en butelj.* — 2) Göra, att något försvinner ur ett ting. *U. färgen ur tyg.* — Äfv. för begge bem. *Taga u'r.* — *Urtagande*, n. 4. o. *Urtagning*, f. 2.

URTAPPA, v. a. 1. Aftömma genom tappning. *Allt drickat är u-dt.* — Äfv. *Tappa u'r.*

URTIMA, urtima, a. oböjl. Säges om riksdagar, sammankomster, ting, som påbjudas, sammankallas, utsätts på annan tid, än den af lag föreskrifna. *U. riksdag.*

URTJUFVA, a. oböjl. (lagt.) *Göra sig u.*, fria sig ifrån anklagelse för stöld.

URTRÄNGNING, f. 2. (farm.) Ett ämnes afskiljande ur ett annat, genom tryckning med luft eller genom tryckning af själfva vätskan, hvarur ämnet skall utdragas.

URTRÖSKA, v. a. 1. Genom tröskning afskilja (kornen) ur säd. Mest i part. pass. *Väl u-d halm.*

URTVÄTTA, v. a. 1. Genom tvättning fränskilja, borttaga utur. *Oäkta färg är lätt att u. U. en fläck.* — Äfv. *Tvätta u'r.* — *Urtvättande*, n. 4. o. *Urtvättning*, f. 2.

URVAL, urväl, n. 5. 1) Urväljande af det bästa. *Göra u. af något.* — 2) Det bästa, som blifvit utvaldt af något. *U. af frukt.*

URVASKA, v. a. 1. Genom vaskning fränskilja. — Äfv. *Vaska u'r.*

URVÄTTNA, v. a. 1. Genom öfvergjutning med vatten ursälta (t. ex. sill) eller befria (kött) ifrån blod.

URVERK, n. 5. 1) Hjulverket, mekanismen i ett ur. (Fam.) *Det går som ett u.*, af sig sjelft, jemt och ordentligt. — 2) Större slagur, t. ex. tornur.

URVERLD, m. 2. Den nu förgångna, tidigare organiska skapelsen.

URVISARE, m. 5. Visare på ett ur. Jfr. *Visare*.

URVOKAL, urvokäl, m. 5. (gram.) *U-er* kallas de ursprungliga sjelfljud, af hvilka de öfriga bildas.

URVRIDA, v. a. 5. (böjes som *Vrida*) Genom vridning afskilja något utur en sak. *U. bykkläder*, vrida vatnet utur dem. — Äfv. *Vrida u'r.*

URVÄGENRÖDJA, v. a. 2. (böjes som *Rödja*) Rödja ur vägen, undandrödja.

URVÄDER, urvädr, n. 5. (af *Yra*) Se *Snöyra*. (Fam.) *Som ett u.*, som en blix; äfv. blindvis.

URVÄLLA, v. a. 2. (plåtsm.) Utsträcka plåtämnet till dess dubbla längd.

URVÄXT, a. 1. Säges om kläder, dem man växt ur. *U-a byxor.*

URÄLDRIG, a. 2. Se *Urgammal, Urminnes. Från u-a tider. U-a skogar.*

URÄLDRIGHET, f. 5. Ganska hög tidsålder.

URÄMNE, n. 4. Första ämnet, hvaraf all materia, enligt vissa filosofers antagande, blifvit danad.

USANCE, ysänngs, f. 3. (fr.) Se *Uso*.

USCH! int. Utrop, som uttrycker afsky, vämjelse, ogillande eller äfven känslan af stor hastighet. *U. så ful!* *U., så otäckt väder!* *U., så elak mat!* *U., så du bär dig åt!* *U., hvad det går!*

USEL, us'l, a. 2. (i fornspråket *Fesal*, af *Ve*, negativ partikel, och *Säll*) 1) Osäll, högst olycklig, högst beklagansvärd. *En u. stackare. U-t lif.* — 2) Ganska sjuk. *Hon är så u., att hon ej förmår tala.* — 3) Ganska dålig. *U-t arbete. U. lön, förjensst. U. förevändning.* — 4) (i andligt hänseende) Högst dålig, nedrig, högst föraktlig. *En u. spion, bedragare.* — *Syn.* (för alla bem.) Se *Eländig*.

USELHET, f. 3. 1) Högst olyckligt, beklagansvärdt tillstånd (vare sig af sjukdom, nöd eller sorg, o. s. v.). — *Syn.* Se *Elände*. — 2) Hög grad af oduglighet, högst dålig beskaffenhet. *Ett arbetes u.* — 3) (i andligt hänseende) Hög grad af förkastlighet, nedrighet, gemenhet. — 4) Uselt arbete, usel vara, o. s. v.; någonting uselt. — *Syn.* Se *Elände*.

USELT, adv. På ett uselt sätt, högst illa, högst dåligt; nedrigt, gement. *Lefva u. U. klädd. U. arbetad, utförd. Uppföra sig u.*

USLING, usling, m. 2. 1) Usel, högst olycklig människa. — 2) Högst förkastlig, nedrig, gemen människa; äfv. högst oduglig stackare.

USO, uso. (ital.) Trettio dagars sigt i vexellaffärer.

USURPATION, usurppatschón, f. 3. (lat.) Olagligt tillvällande; våldkräkning. *U. af rättigheter, af en tron.*

USURPATÖR, usurppatör, m. 3. Våldkräkare; tronröfvare.

USURPERA, v. a. 1. (lat.) Med våld tillskansas sig. *U. andras rättigheter. U. regeringen.*

USUSS! ususs, int. Utrop till barn, då man vill låta dem förstå, att de böra låta bli något.

UT, adv. (af moes.g. *Uz, Uzu, Us*; jfr. *Ur*) Betecknar: 1) Rörelse från ett inre, betäckt, slutet ställe. *Gå u. på gården. Komma u. genom porten. Kulan gick u. på andra sidan.* (Fig. fam.) *Veta hvarken u. eller in*, vara alldeles förvirrad, rädlös; ej hafva minsta reda på sig. *Slå sig u.*, se *Slå*. — 2) Rörelse bort i en rymd, på ett fält, o. s. v. *Solsrätarne gå från solen u. i rymden. Gå u. på fältet. Fara u. på sjön. Resa u. på landet.* — 3) Vidgande. *Vidga u. Borra u.* — 4) Se *Utåt*. *Vända u. fodret på en rock. U. och in*, säges om något, hvars insida är vänd utåt och utsidan inåt. *Vara vänd u. och in. Vända u. och in på något.* — 5) Till slut, till ända. *Läsa, skriva, lära u. Läsa u. en bok. Dricka u. glaset*, i botten. — 6) Utrikes. *Fara u. till Tyskland. Hvert ut*, se *Hvartut*. — *Ut* sammansättes med flera andra partiklar, vanligen såsom prefix, t. ex.: *Utaf, uti, utom, utför, utur*; men äfv. såsom suffix, t. ex. *förut*. — Bildar äfven med verber och nomina en mängd sammansättningar, i hvilka dels förestående bemärkelser göra sig gällande, såsom: *Utgå, utdrifva, utskjuta; utvidga; utvända; utdricka*: dels äfven något superlativt uttryckes, såsom: *Utfattig, utarmad, uthungrig*.

Anm. Skilnaden mellan *Ut* och *Ur* är, att förra ordet har mer afseende på det ställe, dit rörelsen sker; sednare ordet deremot mer på det ställe, hvarifrån den utgår. *Ut* ur förknippas dem begge, t. ex.: *Gå ut ur kyrkan*.